

3 Απριλίου 2018

Τιμή στους ήρωες της Εθνεγερσίας του 1821 και της Επανάστασης του 1955 (Ζήνα Λυσάνδρου-Παναγίδη, Φιλολόγος, Δήμαρχος Λευκονοϊκού)

/ [Πεμπτουσία](#)

Απόψε τιμούμε τους σκαπανείς της λευτεριάς μας. Τους ήρωες της Εθνεγερσίας του 1821 και της Επανάστασης του 1955. Αυτούς που μέθυσαν με τα' όραμα της λευτεριάς και της Ελλάδας. Γιατί η Ελλάδα, κατά τον ποιητή μας Κώστα Μόντη είναι:

«τελευταίος θάμνος στον γκρεμμό

να τον αρπάξει η λευτεριά και να κρατιέται».

Καταρχάς, να μου επιτρέψετε να σας ευχαριστήσω θερμότατα για την ευγενική

σας πρόσκληση να μιλήσω απόψε σε ανθρώπους που αγαπώ και τιμώ από χρόνια.

Όπως όλοι γνωρίζουμε ο Έλληνας δεν ανέχτηκε πάνω από το κεφάλι του παρά μόνο ρήτορες, φιλοσόφους, ιστορικούς, ποιητές, καλλιτέχνες. Αυτοί του έδειχναν τον δρόμο της ελεύθερης σκέψης.

Ο πόθος για την ελευθερία είναι ιερός, αλλά πρέπει να υπάρχει και η κριτική σκέψη και η λογική που κατευνάζουν την παρόρμηση. Κι ο ποιητής Τάσος Λειβαδίτης μας παραγγέλλει:

«Αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος

δεν θα διστάσεις

θα τα' απαρηθείς όλα για χάρη της».

Φίλοι και φίλες, Ελληνίδες, Έλληνες,

Στη ζωή κάθε έθνους υπάρχουν στιγμές που το καταξιώνουν, που το φέρνουν πρόσωπο με πρόσωπο με την ιστορία, στιγμές που το φως χύνεται στις ψυχές των

ανθρώπων, αποκτούν καθαρότητα και συνειδητοποιούν την ιστορικότητα και το χρέος τους.

Τέτοιες διαλεκτές στιγμές ήταν η 25η Μαρτίου 1821 και η 1η Απριλίου 1955, στις οποίες σήμερα ειδικά πρέπει να στραφούμε για να επαναβεβαιώσουμε τη δική μας ευθύνη στον δρόμο της τιμής, του αγώνα και της ελευθερίας. Αυτής της ελευθερίας που είναι για μας ηθικό χρέος ακατάλυτο, που παραδίδεται από γενιά σε γενιά.

Η 25η Μαρτίου 1821 πρέπει να φωτίζει τον αγώνα της Κύπρου σαν τηλαυγής ολοφώτεινος φάρος, το φως του οποίου να διαπερνά την πεζή, σύγχρονη πραγματικότητα και να φθάνει ατόφιο Αελληνικό από τα Άγια των Αγίων της Αγίας Λαύρας του Έθνους, στα μύχια της καρδιάς της Κύπρου, της κουρσεμένης μας πατρίδας.

Η 25η Μαρτίου είναι η γιορτή του Ευαγγελισμού για την πίστη και τη λευτεριά. Η μέρα τούτη είναι οριακή. Οριοθετεί και διασώζει τη δίμορφη ταυτότητα του Έθνους μας. Πού οφείλεται, κυρίως, η πολιτιστική αντίσταση του Ελληνισμού; Μα ασφαλώς στην Ορθόδοξη Εκκλησία, που παρόλες τις απώλειες, απαγχονισμός Πατριάρχη Γρηγορίου του 5ου και του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού, δρούσε προς όφελος των χριστιανών ραγιαδων.

Κυρίες και Κύριοι

Όλη η γενιά του 1821 με τους αγώνες και τις θυσίες της λύτρωσε το έθνος από φοβερή δουλεία. Ανάστησε την ελευθερία στην ελληνική γη κυριολεκτικά μέσα από τα κόκκαλα των Ελλήνων. Παρόλες τις εμφύλιες διαμάχες και τη διχόνοια, την κατάρα των Ελλήνων, «**που κρατάει ένα σκήπτρο η δολερή**», θεμελίωσε, με τη βοήθεια των Μεγάλων Δυνάμεων, κράτος μικρό μεν και ολιγάνθρωπο, αλλά που ήταν αρκετά ευρύ για να χωρέσει τις εθνικές προσδοκίες και πόθους όλων των αλύτρωτων Ελλήνων που στρέφονται προς την ελεύθερη πατρίδα, όπως γύρω από τον ήλιο ο κόσμος.

Με το φως αυτού του ήλιου θέλησε και η Κύπρος να ξεδιαλύνει τα σκοτάδια της δικής της σκλαβιάς. Έτσι, την 1η Απριλίου 1955, η φλόγα της λευτεριάς πυρπόλησε τις ψυχές των Κυπρίων.

«Βαρύς ο κόσμος να τον ζήσεις,

όμως για λίγη περηφάνια τ' αξίζει», θα μας πει ο Ελύτης.

Γι' αυτή την περηφάνια του Έθνους μας, τα νιάτα της Κύπρου μεταμορφώθηκαν

από τη μια στιγμή στην άλλη, και με φτερούγες στους ώμους ευαγγελίζονταν τη λευτεριά μας.

«Κείνη την πρώτη άνοιξη

που τα παιδιά παράτησαν τις σάκες

κι άρπαξαν τις μπογιές

γιομίζοντας τους τοίχους με γαλάζιο πάθος

π' άνοιγαν το στήθος

κι έλεγαν απλά: «πυροβολήστε μας».

Ο αγώνας της ΕΟΚΑ, όμως, ήταν κι ένα μεγαλειώδες επικό ποίημα. Οι άνθρωποι ζούσαν ποιητικά. Πατούσαν στη γη κι ανακλαδίζονταν στον ουρανό. Χωρίς να χάνουν την αίσθηση της πραγματικότητας, ζούσαν ένα διαρκές ποιητικό μεθύσι.

Τέτοιος ήταν ο κόσμος της Κύπρου τότε. Υψηπέτης και περήφανος με αρχοντιά και μεγαλείο ψυχής. Οι νέοι ζώνονταν την πανοπλία του ενθουσιασμού τους κι έβγαιναν στους δρόμους, διαδηλώνοντας για την Ένωση.

«Ευτυχώς που το αίμα δεν παίρνει οδηγίες απ' το μυαλό.

Ευτυχώς που μονάχα με την καρδιά έχει να κάνει, που η καρδιά το κινεί».

Ετούτοι οι φίλοι είναι φωτιά και ποιος θα τους νικήσει;

«Κι ο δυνάστης

μη μπορώντας άλλο από τούτο να πράξει

στήνει αγχόνες

ν' αλυσοδέσει τον ήλιο.

Η εξουσία του το σίδηρο κι η φωτιά

Η δύναμή του μόνη η νύκτα και ο θάνατος».

Μα ξέχασε πως τούτη η γη

είναι ελληνική.

Ξέχασε πως οι Έλληνες αψηφούν τον θάνατο

σαν την ψυχή τους πυρώσει η φλόγα της λευτεριάς.

Ένα φως τους παρέσυρε τόσο γλυκά,

με μια ακατάβλητη έλξη

σ' αυτό το ταξίδι τους που γυρισμό δεν έχει.

Μπροστά τους μόνο η αγχόνη.

Τα ωραία παλληκάρια που αυγή-αυγή πήγαν και τα κρέμασαν, ανέβηκαν σκαλί-σκαλί την αθανασία και μπήκανε ολόισια στην αιωνιότητα, απ' εκεί που μπαίνουν οι ολόρθοι άνθρωποι. Μπήκανε στα περιβόλια του παραδείσου ομορφοκαβαλλάρηδες σαν τον Άη Γιώργη, κρατώντας ακέραιο τον ανασασμό μιας αιώνιας νιότης.

Κι ύστερα θάβανε τα ωραία παλληκάρια «σ' απρόσιτο χώρο». Φυλακισμένα μνήματα είπανε... Κάστρα της λευτεριάς για μας. Κιβωτός με τα άγια των αγίων!

Στις επιστολές των μελλοθανάτων προς τους δικούς τους, που είναι μνημεία ανθρωπιάς, θαυμάζουμε την αγάπη προς την ελευθερία και την Ελλάδα, την πίστη στον Θεό, την ανιδιοτέλεια, την περηφάνια, την εθνική έξαρση, την ευγένεια της ψυχής τους. Θαυμάζουμε, επίσης, την ψυχραιμία και την εγκαρτέρηση μπροστά στον θάνατο.

Στις νέες επιστολές του πεθερού μου, ήρωα Ανδρέα Παναγίδη, που βρέθηκαν στην Αθήνα, γράφει σε έναν φίλο: **«Και τα βράδια ψάλλουμε κάποια κομμάτια από τη Θεία Λειτουργία και τότε εθνικά θούρια και άλλα εθνικά άσματα»**. Σε άλλη επιστολή, γράφει: **«Το γράμμα σας μου ενέπνευσε καινούργιο θάρρος και σαν μια αχτίδα φωτός διέσχισε το σκοτεινό μου κελί»**.

Και συνεχίζει: **«Ναι, κύριε Παρδάλη. Μονάχα ο Θεός είναι ο μόνος προστάτης μας και φρουρός του δικαίου και της ελευθερίας. Εύχομαι στον Θεόν, γρήγορα η Κύπρος, που γι' αυτήν πεθαίνουμε, να ενωθεί με τη Μητέρα Ελλάδα. Να είσαι βέβαιος ότι αργά ή γρήγορα θα επισκεφτείς την Κύπρον ελευθέραν. Δεν έχει σχέση, αν δεν δεις έναν φίλο που έτυχε να θανατωθεί για την ελευθερία, θα δεις τους δικούς μου. Και θα αντικρίσεις το βλέμμα στους γονείς μου γαλήνιο και υπερήφανο, γιατί δεν έχασαν τον γιο τους έτσι άδικα, αλλά για το ωραιότερο ιδανικό. Και η μαυροφορημένη γυναίκα μου, χήρα, και η μητέρα μου θα σας πουν: Καλώς ήλθατε, κύριε Παρδάλη. Και από αυτούς θα ακούσεις τη μαχητικότητα και το θάρρος στους Κύπριους θανατοποινίτες**

».

Στο τέλος του δεύτερου αυτού γράμματος πλέκει το εγκώμιο της μάνας του. Είναι ένας από τους ωραιότερους ύμνους για τη Μητέρα.

«Άλλη φορά ρώτησαν τη μάνα μου στο χωριό, κατά πόσον λυπάται που χάνει το παιδί της στα 22 του χρόνια. Εκείνη απάντησε, γιατί να λυπηθώ τον γιον μου που τον περιμένει το στεφάνι της τιμής, γιατί να κλάψω τη στιγμή που ο Ανδρέας μου μαζί με τους άλλους καταδίκους τραγουδούν όλη τη μέρα εθνικά άσματα; Είμαι χαρούμενη, γιατί ανήκω στις μητέρες που χάνουν τα παιδιά τους για την ελευθερία. Όχι, μόνο η μητέρα μου τα λέει αυτά, αλλά όλες οι μαυροφορημένες Μητέρες που τα παιδιά τους εκτελέστηκαν ή θα εκτελεστούν».

Ο πεθερός μου Ανδρέας Παναγίδης είναι ο μόνος από τους γενναίους των Φυλακισμένων Μνημάτων που είχε τρία παιδιά: τον Αριστείδη, τη Δέσποινα και την Αυγή, 4, 2,5 και ενός χρονών αντιστοίχως. Καλός μαθητής ο Αντρέας, ήσυχος, πράος και μετριοπαθής, με ανθρωπιστικά συναισθήματα, λαχταρούσε να φοιτήσει στο Γυμνάσιο, αλλά οι καιροί ήταν δύσκολοι. Έτσι, μαθαίνει την τέχνη του πελεκάνου, όμως, επειδή οι δουλειές δεν ήταν πολλές, αναγκάστηκε να δουλέψει ως μάγειρας στο αγγλικό στρατόπεδο που βρισκόταν στο αεροδρόμιο, όπου πριν συλληφθεί έπαιρνε 30 λίρες τον μήνα, ποσό αρκετά μεγάλο για την εποχή.

Ευαίσθητο και ρομαντικό παιδί ο Αντρέας ερωτεύεται τη συγχωριανή του Γιαννούλα Αριστείδη Χαραλάμπους. Έτσι, ο Αντρέας Παναγίδης ζούσε μαζί με τη γυναίκα του και τα τρία του παιδιά μια ήρεμη οικογενειακή ζωή, περιστοιχισμένος από τα αγαπημένα του πρόσωπα, όταν άρχισε ο αγώνας της ΕΟΚΑ.

Ο άλλος ήρωας του Παλιομετόχου, ο φίλος του πεθερού μου, ο Μιχάλης Κουτσόφτας, καταγόταν από φτωχή οικογένεια του χωριού. Εργάτης ο πατέρας, πεθαίνει κάποια στιγμή από μια αρρώστια ανεξήγητη για την εποχή, κι έτσι μένει μόνο η μάνα για να μεγαλώσει τα παιδιά της. Ξενοδολεύει, κάνει ό,τι μπορεί, μα τα παιδιά είναι συνεχώς πεινασμένα. Ο Μιχάλης, εννιά χρονών σταματά το σχολείο για να δουλέψει.

Αθλητικός τύπος ο Μιχάλης, ζωηρός και πολύ δυνατός, ερχόταν πάντα πρώτος στο «διτζίμιν», μια μεγάλη πέτρα στην αυλή της εκκλησίας που οι νέοι του χωριού έκαναν προσπάθειες να τη σηκώσουν.

Ο Μιχάλης νυμφεύτηκε στην Αγροκηπιά την Ευγενία, αλλά μετά από εννιά μήνες γάμου, βρέθηκαν σε διάσταση. Δεν ξανάσμιξαν, γιατί στο μεταξύ ο Μιχάλης συνελήφθη.

Σε επιστολή που απέστειλε προς τη μητέρα του, πέντε μέρες πριν από την εκτέλεσή του, γράφει:

«Έχουμε τις ελπίδες μας στον Πανάγαθον Θεόν και πιστεύουμεν ότι θα βοηθήσει κι εσάς κι εμάς. Να έχετε όλοι πίστιν στον Άγιο Θεό, για να σας βοηθήσει να σταθείτε σαν Ελληνίδες μητέρες. Μη λυπάσθε, γιατί δεν θα με χάσετε. Με αφιερώνετε στην πατρίδα. Μητέρα, πρέπει να είσαι περήφανη, γιατί είμαι κι εγώ ένα παιδί της Κύπρου, που δίνει το αίμα του για την ελευθερία.

Οι μόνες λέξεις, που μπορούν να ακούσουν από τα χείλη μας οι δυνάσται, είναι αυταί: Ελευθερία ή Θάνατος. Αυτές τις λέξεις τις μάθανε και αυτοί οι τοίχοι των φυλακών».

Αυτά τα νέα παιδιά μαζί με έναν άλλο φίλο τους, τον Παρασκευά Χοιροπούλη, κατηγορήθηκαν ότι σκότωσαν έναν άγγλο σμηνία στο παρατηρητήριο Όμηρος κοντά στο αεροδρόμιο Λευκωσίας, θέλοντας να εκδικηθούν τον απαγχονισμό των Καραολή και Δημητρίου.

Από την ώρα που συνέλαβαν τον Κουτσόφτα και τον Παναγίδη, οι άγγλοι συνέχισαν τους κτυπούσαν αλύπητα με τα κοντάκια των όπλων τους και με τα χέρια ή τα πόδια τους. Τους έριξαν στα αγκάθια, τους ποδοπατούσαν, το σώμα τους γέμισε πληγές, ούρλιαζαν από τους πόνους. Όταν τους είδε ο Χοιροπούλης, παρολίγο να μην τους αναγνωρίσει. Τα πρόσωπά τους ήταν μαυρισμένα από το ξύλο.

Όσα βασανιστήρια κι αν τους έκαναν οι Άγγλοι, οι τρεις αγωνιστές αρνήθηκαν τα πάντα. Μετά τη σύλληψή τους οι Άγγλοι έκαναν έρευνες στα σπίτια τους. Στο σπίτι του Παναγίδη, ενώ έκαναν έρευνα, η γυναίκα του Γιαννούλα, λες από θεία φώτιση, έψαξε στις τζέπες στο σακάκι του συζύγου της. Μέσα βρήκε ένα πιστόλι και τα΄χασε. Αμέσως, το πέταξε έξω από το παράθυρο μέσα στα χόρτα. Σαν έφυγαν οι άγγλοι, το πήρε και το παρέδωσε στην ΕΟΚΑ.

Η αδελφή του Ανδρέα Παναγίδη αναφέρει ότι σε κάποια επίσκεψή της στις φυλακές, ο αδελφός της τής είπε ότι οι Άγγλοι λίγο πριν του πρόσφεραν λεφτά για να προδώσει την οργάνωση και να γλυτώσει τον θάνατο. Του έδειξαν μια βαλίτσα γεμάτη με χαρτονομίσματα. Την άνοιξαν μπροστά του και του θύμισαν ότι έχει γυναίκα και παιδιά, και με αυτά τα λεφτά θα ζούσε πλούσιος με την οικογένειά του

στην Αγγλία, όπου θα τον φυγάδευαν. Φυσικά, ο Παναγίδης απέρριψε διαρρήδη την προσφορά τους.

Αξίζει νομίζω να ακούσουμε τι είπε σε μια συνέντευξή του ο ένας από τους δικηγόρους τους, ο κ. Ρένος Λυσιώτης:

«Εκεί σ' αυτά τα παιδιά είδα πραγματικά τι σημαίνει ελληνική ψυχή και τι σημαίνει ελληνική λεβεντιά».

«Κουτσόφτας και Παναγίδης ήσαν λεβέντες, τραγουδούσαν, φώναζαν συνθήματα, ήσαν ανυπότακτοι, ήσαν αλύγιστοι, ήσαν παιδιά αμόρφωτα, αλλά ήσαν παιδιά γεμάτα αίσθημα, γεμάτα αγάπη για την πατρίδα».

Όταν οι δικηγόροι πήγαν για να τους ανακοινώσουν την απόφαση του Χάρντιγκ, είπαν: **«Πήγαμε για να τους δώσουμε θάρρος, και μας έδιναν θάρρος αυτοί».**

Μαζί με τους δυο ήρωες του Παλιομετόχου απαγχονίστηκε και ο Στέλιος Μαυρομμάτης από τον Λάρνακα της Λαπήθου. Ο Στέλιος Μαυρομμάτης, ξάδελφος του Ευαγόρα Παλληκαρίδη, ήταν, όπως και οι πιο πολλοί αγωνιστές μας ένα αγνό, ήσυχο, σεμνό παλληκάρι της υπαίθρου που είχε κλείσει μέσα στην καρδιά του τον Θεό και την Ελλάδα!

Απορούμε εμείς οι νεότεροι, οι «καλοθρεμμένοι υπήκοοι της Κίρκης», πώς αυτά τα μειλίχια, λιγομίλητα αγροτόπαιδα, που κοκκίνιζαν στο «συνόμπλασμα της κορασιάς», μεταμορφώθηκαν σε ατρόμητους πολεμιστές που τα΄ βαλαν με μια ολάκερη αυτοκρατορία.

Ο ήρωάς μας γεννήθηκε το 1932 στον Λάρνακα της Λαπήθου σε συνθήκες οικονομικής ανέχειας, αλλά παρόλα αυτά διακρινόταν στο σχολείο και στα μαθήματα και στον αθλητισμό. Αποφοίτησε από την Εμπορική Σχολή Σαμουήλ και εργάστηκε ως γραφέας στον αγγλικό στρατό, αρχικά στο Σουέζ και μετά στο αεροδρόμιο Λευκωσίας. Ήταν μέλος της ΟΧΕΝ και εντάχθηκε από τους πρώτους στην ΕΟΚΑ. Συνελήφθη στις 15 Μαρτίου 1956, ύστερα από ανεπιτυχή απόπειρα εναντίον δύο άγγλων αεροπόρων στον Άγιο Δομέτιο.

Ας ακούσουμε τον ιερέα των φυλακών να μας περιγράφει την κατάσταση που επικρατούσε στις φυλακές την ημέρα της εκτέλεσης:

«Είναι σχεδόν μεσάνυκτα και το φεγγάρι μεσούρανα σκεπάζεται για λίγο από βιαστικά σύννεφα. Στέκω στην πόρτα του κελιού και παρακολουθώ το δράμα της αποψινής νύχτας. Διαρκώς θούρια και εμβατήρια ακούονται από τους τρεις μάρτυρας. Ζητοκραυγαί ουρανομήκεις από τους παρακάτω φυλακισμένους αγωνιστάς. Συνθηματικά επαναλαμβάνουν κατά διαστήματα των τριών μαρτύρων τα ονόματα. Μαυ-ρο-μμά-της, Κου-τσό-

φτας, Πα-να-γί-δης, Δι=γε-νής, Ε-Ο-ΚΑ, σαν να ευρίσκεσαι μέσα σε εθνικήν μυσταγωγίαν, που δεν μπορεί καμιά άλλη να την ξεπεράσει.

Ο Στέλιος Μαυρομμάτης γράφει στους δικούς του τρεις μέρες πριν από τον απαγχονισμό τους: **«Η τελευταία ου επιθυμία είναι: να σταθείτε ψύχραιμοι μέχρι τέλους και να προσεύχεσθε για μένα. Δεν θέλω ούτε μοιρολόγια, ούτε θρήνους, παρά μόνο να ευχαριστείτε και να δοξάζετε τον Θεό που με αγάπησε και θέλησε να με πάρει κοντά του.**

Θέλω να ξέρετε πως ο γιος και αδελφός σας πέθανε με το χαμόγελο στα χείλη, γιατί κράτησε μέχρι τέλους τον ιερό όρκο που έδωσε να θυσιασθεί χάριν της ελευθερίας της Κύπρου».

Στα χωριά των απαγχονισθέντων, το Παλιομέτοχο και τον Λάρνακα της Λαπήθου, έγιναν νεκρώσιμες ακολουθίες, στο Παλιομέτοχο, μάλιστα, οργανώθηκε παρέλαση με επικεφαλής τη γυναίκα του Παναγίδη και την αδελφή του Κουτσόφτα που κρατούσαν ελληνικές σημαίες και φώναζαν συνθήματα.

Στέκω με δέος μπροστά στα γραπτά κείμενα τούτων των παλληκαριών. Θα ήθελα να σταθώ στον πεθερό μου, τον ήρωα Ανδρέα Παναγίδη. Καημός και λαχτάρα για τα παιδιά του. Γι' αυτά στεναχωριόταν. Πώς θα μεγάλωναν τα τρία ορφανά; Πού θα τα άφηνε μόνα και απροστάτευτα; Με την αγνότητα και την αθωότητά του πιστεύει ότι θα τα συντρέξουν οι συγγενείς και οι χωριανοί του. Ακόμα το ελληνικό κράτος, σαν θα γινόταν η Ένωση!

Πόσο διαψεύστηκε! Ευτυχώς που υπήρχαν κάποιοι συγγενείς και η οικογένεια ήταν αγαπημένη. Τα παιδιά του μεγάλωσαν και είναι πολύ περήφανα για τον πατέρα τους και για τη μεγάλη κληρονομιά που τους άφησε, το τιμημένο όνομα.

Ελληνίδες, Έλληνες,

ως οικογένειες των ηρώων μας, σας ευχαριστούμε από καρδιάς για το αποψινό αφιέρωμα στη μνήμη τους. Η τιμή είναι όλη δική σας που ξέρετε να τιμάτε τους ήρωες και τη θυσία τους. Γιατί, όπως μας παραγγέλλει ο Θουκυδίδης στον Επιτάφιο του Περικλέους:

«Ανδρών έργω γενομένων αγαθών, έργω και δηλούσθαι τας τιμάς».

Έτσι, σε καιρούς χαλεπούς, σε καιρούς που οι αξίες λαιδορούνται, εσείς δίνετε εθνικά μηνύματα στη νέα γενιά που πρέπει να παραλάβει τη σκυτάλη των αξιών και των ιδανικών της πατρίδας μας και της θρησκείας μας.

Κι αν το αίμα των ηρώων μας το μόλυναν οι πλεκτάνες και η ύπουλη διπλωματία,

αν η Τουρκία εισέβαλε στο νησί μας και μας έκανε πρόσφυγες, εμείς, έχοντας Μνήμες Αγώνα, θα επιμένουμε στην επανένωση του νησιού μας. Το καράβι μας, η Σαλαμινία, θα γυρίσει στο λιμάνι της Αμμοχώστου με τα ιστία ανοικτά και τους ναύτες στα κουπιά γεροδεμένος. Ο Θεός θα μας βοηθήσει, γιατί θα μιλήσει τελευταίος. Κι εμείς πιστεύουμε στον Θεό!

Ως τότε, φυλακτό και πυξίδα μας θα έχουμε τις μνήμες της εθνεγερσίας του 1821 και της εποποιίας του αγώνα του 1955, που εμπνέουν αρετή και γενναιότητα στο ήθος μας, ψυχική λεβεντιά, για να σταθούμε στους μεγάλους δρόμους της ιστορίας μας!